28è FESTIVAL de MÚSIQUES de TORROELLA de MONTGRÍ

Del 18 de juliol al 26 d'agost de 2008

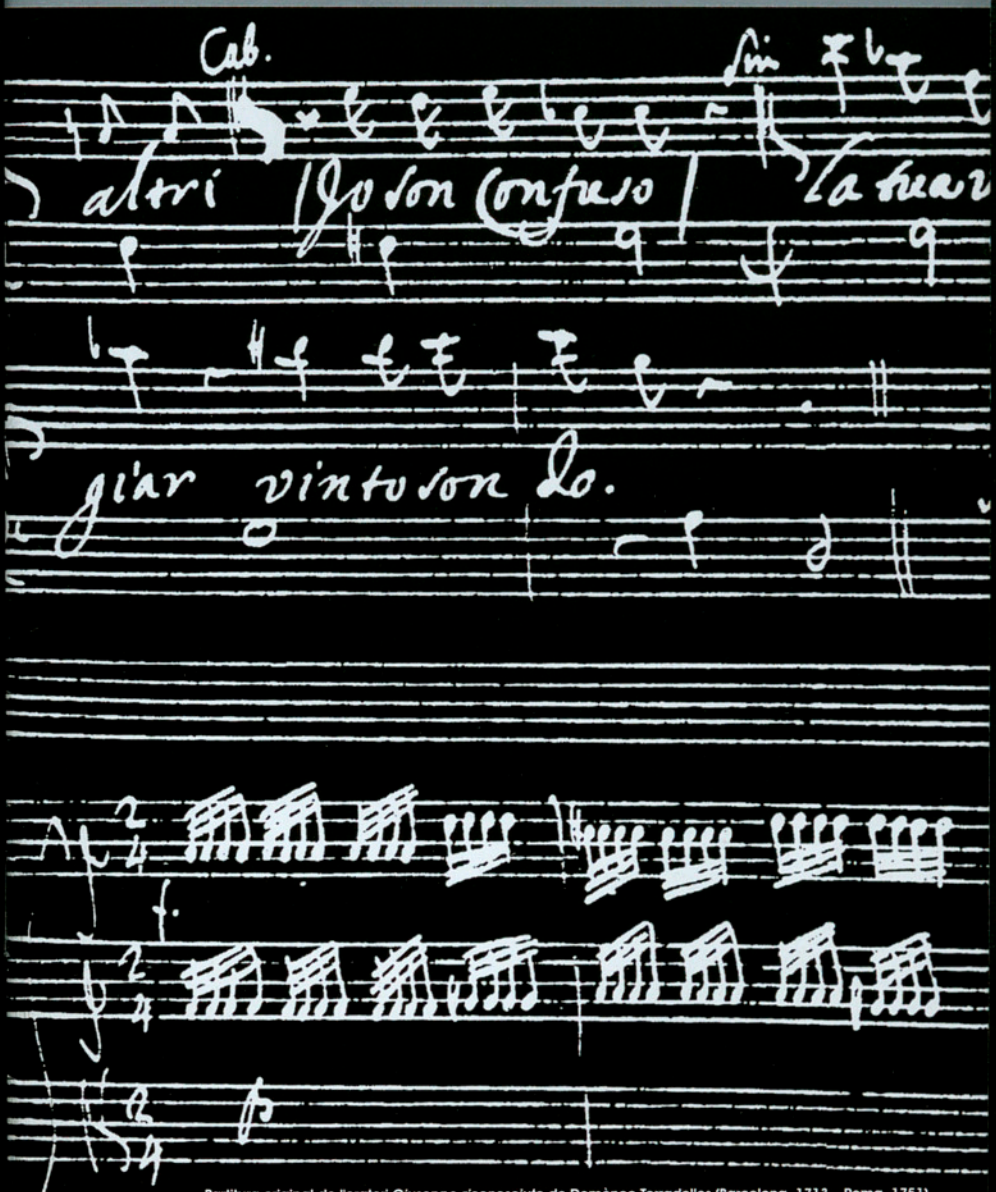

Partitura original de l'oratori *Giuseppe riconosciuto* de Domènec Terradelles (Barcelona, 1713 – Roma, 1751)

FUNDACIÓ CAIXA CATALUNYA

Ukiyo-e

Imatges d'un món efímer

Gravats japonesos dels segles XVIII i XIX
de la Bibliothèque Nationale de France

LA PEDRERA

Exposició del 17 de juny al 14 de setembre

Passeig de Gràcia, 92. Barcelona
De dilluns a diumenge. Entrada gratuïta
Tel. 902 400 973 – obrasocial.caixacatalunya.es

BnF
Bibliothèque nationale de France

CAIXA CATALUNYA
OBRA SOCIAL

FUNDACIÓ CAIXA CATALUNYA

Diumenge 27 de juliol

CONCERT 04

22.00 h / Plaça de la Muralla

UNA GRIOT DE REFERÈNCIA

MAH DAMBA, veu (Mali)
MAMAYE KOUYATÉ, *ngoni*
GUIABA KOUYATÉ, guitarra i tama
MADO SAKHO, *djembé*
ALIOU KOITÉ, *guita flé* (carbassa)

PER A MÉS INFORMACIÓ, CONSULTEU EL WEB
www.festivaldetorroella.com

Programa

- SOUNAFI
- KOULAN KOUMAN
- DENKO
- KOUMBÉ MANDIA
- KAGOLA DJADJIRI-NAGASSA FOFANA
- SIMBALA KONÉ
- BARANI SABA
- DOMBALI
- SOGADJIGUI BORO
- SOLIO

Comentari del programa

MAH DAMBA: EL PODER DE LA PARAULA D'UNA GRIOT

Un dels proverbis que millor expressa el que representa la cultura tradicional africana és aquell tan cèlebre que va encunyar Amadou Hampâté Bâ: "A l'Àfrica la mort d'un ancià és com una biblioteca en flames". Quan feia aquesta afirmació el gran escriptor de Mali estava pensant sobretot en uns personatges que ell coneixia bé i que resulten imprescindibles per entendre la cultura de l'Àfrica occidental, bàsicament de tradició oral: els *griots* o *jelis*, els bards professionals, autèntiques biblioteques vives de la cultura mandinga. Aquesta àrea cultural repartida avui entre Guinea, Mali, Senegal, Níger i Costa d'Ivori es correspon amb els límits de l'antic imperi manding i la seva història és indissociable dels *jelis*, perquè ells en conservaren la memòria i cantaren les glòries dels seus *keita*, els seus reis. El primer fou el *keita* Sunjata, que al segle XIII fundà un regne l'ordenament social del qual seguia la típica i estricta jerarquització dels pobles mandé definida en tres castes: els *jon* o esclaus, els artesans o *nyamakala* i finalment els *horon*, els homes lliures, els nobles. Dins del segon grup s'incloïen els artesans que treballaven el ferro, la pell... i la paraula, els *griots*. De fet *nyamakala* es pot traduir com "antídots de les forces nefastes" o també "gent de la joia". Un *horon* important havia de tenir indefectiblement un *griot* al seu servei, perquè aquest memoritzava i cantava les gestes dels avantpassats i, sobretot, la genealogia familiar. I això, en una cultura on l'existència de cada individu venia determinada per la seva sang i la seva casta, era de vital importància. De fet les nissagues de *jelis* solien vincular el seu destí al d'una família senyorial i la seguien de generació en generació allà on aquesta es traslladava. Potser és aquest aparent servilisme el que motivà que els primers viatgers europeus anomenessin a aquests bards amb el terme *griots*, una degradació de "criado".

Músic i poeta, cantant i compositor, contacontes i ballarí, herald i propagandista, moralista i historiador, mestre de la paraula i de cerimònies, ambaixador i conseller de reis i nobles, observador polític i reporter de guerra. Tots aquests rols podia assumir un *griot*. I la seva ciència, la *jeliya*, que només es transmetia dins els límits estrictes de la casta, incloïa la història més remota, la filosofia més elevada, la medecina més avançada, la ironia més esmolada o els relats més fantasiosos. Però per damunt de tot en la societat mandinga els *jelis* jugaven un paper fonamental de mediadors entre castes i portaveus del poder: ells recordaven a cadascú el lloc que li pertocava i la conducta que se n'esperava en funció de la seva casta i dirimien també els conflictes apel·lant sempre a la memòria històrica. En aquest sentit l'autoritat moral i científica d'un *griot* era tan indiscutible que podia arribar a amonestar i fins i tot destronar reis.

El món dels griots va arrelar tant en la societat mandé que aquests sobrevisqueren al col·lapse de l'imperi allà a finals del segle XVII. I continuaren cantant les lloances dels seus patrons i exercint de consciència moral de la societat fins al nostre segle XXI. En els primers

Comentari del programa

anys del procés descolonitzador el poder dels *griots* semblà empal·lidir, i els seus cants quedaren ofegats per les exitoses orquestres de ball. Però allò fou sols un miratge perquè el desencís postcolonial feu més imprescindible que mai el concurs dels *griots* com a referents ètics i identitaris. I en aquell moment, als anys 80 del segle XX, sorgeix amb força una nova dimensió dels *jelis* fins llavors minoritària: les dones *griot* o *jelimusso*. Elles esdevindran les autèntiques noves dives de la música, sobretot a Mali, tot renovant el llenguatge i els temes de l'art dels *griots* però mantenint intacte la profunditat del seu contingut i l'abast del seu missatge.

Aquesta nit ens cantarà una de les *jelimusso* més respectades del moment, Mah Damba, filla del griot més prestigiós del segle XX, Jeli Baba Sissoko. Nascuda a la ciutat de Segou, Mah Damba es dipositària de l'auster estil regional, el de l'ètnia bambara, i poseeix la típica i poderosa veu aguda tan apreciada en aquesta música on els cànons exigeixen que el cant s'elevi com "una fletxa vers el cel". Molts asseguren que el seu art no té res a envejar al de la seva tia, la gran diva i símbol nacional Fanta Damba. I si il·lustre és l'ascendència familiar de Mah, què dir de la del seu marit, Mamaye, membre de la nissaga Kouyaté, la més antiga de les famílies de *jelis*, i virtuós *n'gonifola*, és a dir, intèrpret de *n'goni*, el llaüt tradicional dels *jelis* bambara. Aquest instrument de tècnica delicada ha hagut de resistir durant dècades a la creixent presència de la guitarra en la música tradicional però ha acabat aliant-se amb ella per configurar un so típic de la música bambara. De fet va ser el patriarca dels Kouyaté qui va acceptant la guitarra en la música tradicional en adonar-se que si s'ho proposava podia sonar ben bé com un *n'goni*.

Mah Damba i Mamaye Kouyaté conformen un dels arquetípics duos marit-muller, tan habituals en l'escena musical de Mali degut al fet que a les dones se'ls hi sol reservar la part vocal i als homes la dels diferents instruments ja que aquests són considerats un signe de virilitat. Junts ens presenten un programa que inclou tot el repertori tradicional dels griots bambara, començant pels cants de lloança a la pròpia familia i als patrons i mecenes, els *jatigui* (encara que aquest sigui simplement l'organitzador del festival que els ha contractat). També hi tenen lloc proverbis, reflexions, genealogies, epopeies i fins i tot bromes musicals, moments de fina ironia tan propis de la cultura tradicional ("Massa seriós no és seriós", assegura un refrany). Ja sigui declamant, narrant o cantant, Mah Damba exposa tots aquests temes amb la fascinant bellesa de l'art tradicional però sense renunciar a elements de modernitat. Tot escoltant-la potser podrem arribar a entendre els excessos que encara avui comet més d'un patró quan, entusiasmat pel cant d'un *jeli*, és capaç d'arruïnar-se tot gratificant-lo o fins i tot d'oferir-li la seva pròpia dona.

Miquel Cuenca

Currículums

MAH DAMBA, veu (Mali)

Filla de Djeli Sissoko, un dels *griots* més respectats de Mali, i néta de la mítica Fanta Damba, Mah Damba ha aconseguit situar-se com una de les dives de l'actual Mali. Acompanyada del seu grup, Damba interpreta habitualment un repertori tradicional ric en motets i proverbis de saviesa.

Ella canta, així, els poemes dels herois de l'epopeia bambara, com ara *Da Monzon de Ségou*, una història amb multitud de paral·lelismes amb la tragèdia d'Edip. Un dels rols del *griots*, però, és també cantar les lloances del seu patró (*jatigui*) a les festes familiars, casaments i bateigs. Mah Damba canta les lloances de la família del Kakolo i dels Coulibay.

L'art vocal de Mah Damba és molt antic, però sempre obert a la creació i a la improvisació. En el concert de Torroella de Montgrí estarà acompanyada per Mamaye Kouyaté amb el *ngomi*, un instrument de quatre a set cordes de la família de l'*oud* amb una forma encara ara molt semblant a la dels instruments de l'Egipte faraònic.

Discografia

Mah Damba
"Djelimousso", 2000
Buda Musique

Mah Damba
"Nyarela", 1997
Sony Music
CD 710 735

WEBS

www.neapolispro.com

PROPER CONCERT

Església de Sant Genís
Divendres 1 d'agost
22.00 h

LA RIVALITAT TERRADELLAS-JOMMELLI

DOLCE & TEMPESTA
STEFANO DEMICHELI, director
MARIA GRAZIA SCHIAVO, soprano
MARIA ALBERO, salteri

CONCERT A LA MEMÒRIA D'ERNEST LLUCH. PRODUCCIÓ DEL FESTIVAL DE MÚSIQUES DE TORROELLA DE MONTGRÍ

C

CATALAN! MUSIC

Regala Música!

MIQUEL FARRÉ
Brahms: Intermezzi, Klavierstücke, Fantasies

SIRA HERNÁNDEZ
Albéniz abans Albéniz

ROSA MATEU, ORQUESTRA DE CADAQUÉS
Guinovart · Morera · Txaikovski

CORAL SANT JORDI
Sardanes cantades

OLGA SALA
Cançons de bressol

LOM PIANO TRIO
Cançons i trios de piano, Shostakovich

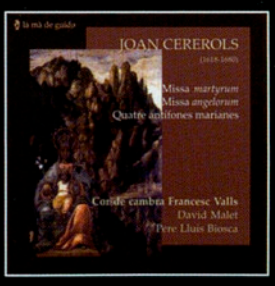

JOAN CERÉROLS
Misses i antífones

ORQUESTRA DE CADAQUÉS, CORAL DE BILBAO
Granados: Goyescas

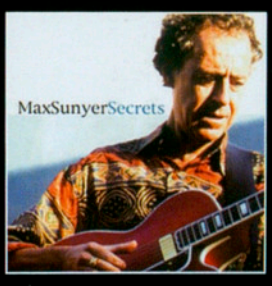

MAX SUNYER
Secrets

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Indústries Culturals

Organitza:

Emissores oficials del Festival:

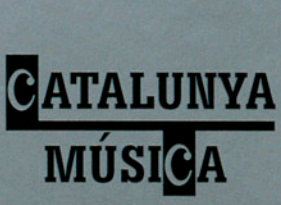

Col·laboren:

FUNDACIÓ
VILA CASAS

PARRÒQUIA DE
SANT GENÍS

Patrocinen:

Diputació
de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

AJUNTAMENT DE
TORROELLA DE MONTGRÍ

Amb la col·laboració i el patrocini de:

FUNDACIÓ CAIXA CATALUNYA

Disseny portada i contraportada: Giralt-Miracle Associats SL - Realització: Isabel Giralt | Maquetació: dafont www.dmesfont.cat